

навички перевірки та аргументації.

Список літератури

1. Біологія: 10-11: Запитання, вправи, задачі, тести / Г. М. Міхеева, І. Д. Лищенко, С. В. Воловник, Л. О. Юрик. Київ : Генеза, 2008. 152 с.
2. Загальна методика навчання біології: навч. посібник / І. В. Мороз та ін.; за ред. Мороза І. В. Київ : Либідь, 2006. 590с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : навч. посіб. Київ : 2017. 456 с.

37.016:5(091)

**ВНЕСОК ХЕРСОНСЬКОГО ДОСЛІДНОГО ПОЛЯ У
ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ ТА МЕТОДИКУ
НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН**

Фесенко П. О.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека
Національної академії аграрних наук України

E-mail: pavlophesenko@gmail.com

Херсонське дослідне поле – одне із найстаріших дослідних установ півдня. Воно було створене на базі Херсонського сільськогосподарського училище та дало вагомий поштовх до розвитку агрономічної науки й визначило долю сільськогосподарської дослідної справи у південній Україні.

У 1889 році викладачем рослинництва К. Тарховим була розроблена доповідь «Значение опытных полей и проект организации опытного поля при Херсонском земском сельскохозяйственном училище», представлена черговому Херсонському земському зібранню. 22-го жовтня 1889 року губернським земським зібранням доповідь вченого була прийнята і затверджена. Цю дату можна вважати за початок організації Херсонського дослідного поля. Повністю Херсонське дослідне поле почало функціонувати з 1891 року [1].

Херсонське дослідне поле розташоване на найбільш посушливій зоні степового півдня України. У 1898 році агроном

Фелікс Яновчик був призначений на посаду завідувача Херсонського земського дослідного поля. І саме на період роботи вченого на цій посаді припадає розквіт потенціалу, можливостей та результативність діяльності поля.

У 1898–1899 роках проводилися агрономічні дослідження, під час яких випробовували вплив різних видів добрив на врожайність зернових культур. Зокрема, вченими було протестовано:

1. контрольна ділянка без добрив;
2. ділянка, удобрена гноєм;
3. ділянка із зеленим добривом (внесення сочевиці, яка була заорана в ґрунт);
4. ділянка з фосфорнокислими добривами.

Найвищу врожайність несподівано показала саме контрольна ділянка, тобто та, на якій не використовували жодного добрива. Особливо помітним виявилось негативне явище при використанні гною – урожай знизився на 37% (на 8 пудів менше), що було також зафіксовано раніше. Дослідники пояснили це тим, що у посушливі роки внесення гною викликає «вигорання» хліба. На початку сезону рослини виглядають сильнішими завдяки додатковому живленню, але швидко випаровування вологи через активніше зростання і нестача дощів у майбутньому призводять до загибелі врожаю.

У результаті, вчені вирішили припинити ці досліді, адже вони не показали дійсно позитивного впливу на врожайність, а на певних ділянках виявилися навіть шкідливими. Проте, отримані результати можна вважати раннім свідченням необхідності враховувати не лише тип добрива, але й погодні умови, особливості ґрунту та здатність утримувати вологу. Тому можна стверджувати, що Херсонське поле стало місцем проведення одних із перших систематичних дослідів з добривами, сівоzmіною та зрошенням.

Дослідження впливу гною, зелених добрив та мінеральних речовин дали практичні рекомендації для аграріїв південного регіону. Вченим вдалося зібрати цінний матеріал щодо впливу посушливих умов на врожайність, що стало основою для адаптації сільськогосподарських технологій до умов степу. Саме тому сучасна агрономія враховує подібні фактори при плануванні

живлення культур.

Крім того, на початку 1990-х років Херсонське дослідне поле продовжувало активно розвиватися як осередок аграрних експериментів того часу. Цього разу особливу увагу вчені приділили вивченню умов проростання зернових культур. Для цього часу зазвичай застосували шість різних способів обробки ґрунту й посіву озимих. Це дозволило комплексно проаналізувати, як різні підходи впливають на розвиток рослин. Саме у цей час Ф. Яновчик розробив удосконалену програму дослідів, яка враховувала нові виклики, що виникли у місцевому сільському господарстві. Підхід дослідника був дуже системним і передовим для свого часу. Основними нововведеннями на той час у програмі стали: 9-типільна система сівозміни з травами, посів озимих культур у міжряддях кукурудзи, вивчення беззмінного посіву зернових культур, що дало можливість вивчити, як частота обробки ґрунту впливає на врожайність у довгостроковій перспективі, а також численні сортові дослідження.

Херсонське дослідне поле стало платформою для розширення проведення лабораторних досліджень. В лабораторіях аналізували ґрунти, мікроклімат та водний режим, що дозволило науковцям отримувати більш точні результати. З часом дослідне поле стало не лише дослідним, але й освітньо-методичним центром, де проходили стажування молоді спеціалісти аграрної галузі. Всі дієві та результативні методики відразу застосовували на практиці, що сприяло не тільки підвищенню врожайності сільськогосподарських культур, а й формуванню стабільної моделі сталого землеробства для посушливих регіонів.

Херсонські досліді стали важливим прикладом впровадження дослідницького підходу в навчальний процес. Адже саме дослідне поле заклало фундамент для становлення наукових кадрів – тут працювали видатні вчені, що згодом внесли вагомий вклад у розвиток аграрної науки в Україні. Учні і студентів залучали до реальних спостережень, аналізу результатів, що формувало у них науковий світогляд. Крім того, завдяки діяльності Херсонського дослідного поля вдалося налагодити тісну співпрацю між наукою та практикою, що зробило його унікальним прикладом інтеграції освітніх, наукових

і виробничих процесів. Таким чином, воно стало справжньою школою для кількох поколінь аграріїв. На основі херсонських досліджень почали створювати підручники, посібники й методичні рекомендації, що сприяло оновленню змісту шкільної природничої освіти.

Таким чином, Херсонське дослідне поле – це не лише джерело цінної агрономічної інформації, а й символ інтеграції науки, освіти та практики в умовах українського степу. Завдяки поєднанню польових експериментів, лабораторних досліджень та педагогічних методик, це поле стало прикладом ефективного використання наукових знань у сільському господарстві. Сформовані тут підходи сприяли популяризації наукового мислення серед молоді, підвищенню кваліфікації спеціалістів та розвитку освітніх програм у природничій галузі.

Сьогодні досвід Херсонського дослідного поля є важливим історичним та науковим надбанням, що заслуговує на подальше вивчення й відтворення у практиці сучасної аграрної освіти та науки. Він доводить, що сталий розвиток сільського господарства неможливий без глибоких наукових досліджень, тісного зв'язку з освітою та впровадження інновацій на рівні щоденної аграрної праці. Діяльність Херсонського дослідного поля заклала підґрунтя для сучасного підходу до викладання природничих наук – через дослідницьку діяльність, спостереження та критичне мислення.

Список літератури

1. Коломієць Н.Д Вчений агроном, піонер з дослідної справи на півдні України, популяризатор сільськогосподарських наук Ф. Б. Яновчик (1867-1926). *ІСТОРИЧНІ ЗАПИСКИ: Збірник наукових праць Випуск 30*, с.74-79.